

Ammattitaito- kilpailutoiminta on lisännyt amatillisen koulutuksen veto- voimaa

Hämeen ammattikorkeakoulun rehtorin Veijo Hintsasen mukaan monet niistä ammatilliseen koulutukseen kehittämiseen liittyneistä tavoitteista, joita ammattitaitokilpailutoiminnalle 1980-luvun lopulla asetettiin ja joita ajettiin parin vuosikymmenen aikana läpi, ovat toteutuneet. Hintsasen mielestä kilpailutoiminnalla on ollut selkeä vaikutus muun muassa ammatillisen koulutuksen vetovoiman kasvuun ja ammattitaidon arvioinnin kehittymiseen.

Hintsanen on ollut mukana ammattitaitokilpailutoiminnassa alusta saakka. Tuolloin hän vastasi ammattikasvatushallituksessa tekniikan alan koulutuksesta. Nykyisin hän toimii kilpailutoimintaa organisoivan kansainvälisen järjestön (WSI:n) hallituksessa, sen teknisen komitean varapuheenjohtajana ja Suomen teknisenä delegaattina. Hintsanen on myös Skills Finland ry:n hallituksen jäsen.

Kilpailutoiminnan ensimmäinen ja tärkein tavoite on ollut koko ajan lisätä ammatillisen koulutuksen vetovoimaa, joka 2000-luvulle saakka rypi pohjamudissa. Jo vuonna 2004 tilanne alkoi muuttua myönteisempään suuntaan, mutta kevään 2008 yhteishaussa tapahtui historiaa: ensimmäisen kerran nuoria haki peruskoulun jälkeen enemmän ammatilliseen koulutukseen kuin luki-oon.

- Ammatillisen koulutuksen pitäminen kansainvälisesti huipputasolla on meille elintärkeää. On jo kansantaloudellisesti merkittävä se tosiseikka, että pieni maa ei pärjää bulkkituotannolla, vaan erikoisosaamisella ja huippuladulla.

Hintsasen mielestä tärkeä saavutus on ollut myös ammattitaidon arvioinnin ja mittaamisen kehittyminen. Tällä hetkellä käytettävissä on toimiva näyttötutkintojärjestelmä, mutta kilpailutoiminnan alkutaipaleella sellaista ei ollut edes kehitteillä.

- Keski-Euroopan maissa sen sijaan oli jo silloin ammattitaitoa mittaavat testit rakennettu oleelliseksi osaksi amma-

Veijo Hintsasen mielestä Helsingin WSC-kisat olivat suuri menestys, jonka jälkeen suomalaisten vaikutusvalta ja heidän asiantuntemuksensa kysyntä WSI:n sisällä on kasvanut huomattavasti.

tillisen koulutuksen järjestelmää. Testit olivat hyvin samantyyppisiä kuin kansainvälisten ammattitaitokilpailujen tehtävät, Hintsanen toteaa.

Opetusneuvos **Seija Rasku** opetus- ja kulttuuriministeriöstä on vetänyt ammattiosaamisen näyttöjen ja ammatillisen tutkintojärjestelmän kehittämishanketta sekä toiminut ministeriön vetovoi-manuevottelukunnassa. Hänen mielestään huippuosaamisen ja sen kehittämisen yhteydessä syntyneet hyvät käytännöt olisi tärkeätä saada siirretyksi osaksi normaalia opetusta.

- Valmennustyyppinen osaamisen kehittäminen ei olisi silloin vain ”huippujen yksinoikeus”, vaan ihan tavallisten ammattiopiskelijoiden arkea. Huippuvalmennukseen liittyvässä yritys yhteistyössä ja opetuksen henkilökohtaistamisessa on perusammattiopetukseen siirrettäviä elementtejä, toteaa Rasku, joka on tällä hetkellä myös Skills Finlandin hallituksen varapuheenjohtaja.

Kilpailutoiminnassa on jo vuosikausien ajan hyödynnetty mahdollisuutta suorittaa Taitaja-kisojen kilpailutehtävien yhteydessä ammattiosaamisen näyttöjä. Vuoden 2009 Taitaja-kilpailussa Vaasassa kirjoitettiin kilpailijoille yhteensä 213 näyttöihin liittyvää todistusta 26 kilpailulajissa.

- Ammattiosaamisen näyttöihin liittyvät selvitykset osoittavat, että näyttöjen suorittaminen työssäoppimisen yhteydessä on myös oiva tapa edistää työllistymistä. Työnantaja saa hyvän käsityksen opiskelijan osaamisesta samalla, kun opiskelija pääsee sisälle yrityksen toimintatapoihin, Rasku muistuttaa.

- Huippuvalmennukseen liittyvässä yritysyhteistyössä ja opetuksen henkilökohtaistamisessa on perusammattiopetukseen siirrettäviä elementtejä, Seija Rasku korostaa.

Kilpailutoimintaan osallistuminen kehitti opettajia ammatillisesti

.....

Eija Karvisen ja Juha Nykäsen laatiman vaikuttavuusarvioinnin (2007) mukaan kilpailutoiminta kehitti Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymän sisällä perusopetusta modernimpaan ja työelämälähtöisempään suuntaan. Opiskelijoiden ammatillinen itsetunto oli vahvistunut. Heidän katsottiin kelpaavan aiempaa varmemmin työssäoppimispaikkoihin ja työmarkkinoille.

Opettajat kokivat kehittyneensä ammatillisesti ja pedagogisesti päästyään vuorovaikutukseen toisten oppilaitosten edustajien ja alan työelämäihmistensä kanssa. Saadut vaikutteet oli innolla tuotu opetustilanteisiin. Ryhmä- ja tiimityöskentely oli vahvistunut.

Opettajien mielestä kilpailutehtävien laatiminen ja vaativiin kilpailujärjestelyihin osallistuminen olivat olleet henkilökohtaisia oppimisprosesseja. Opettajien aktivoituminen vuoropuheluun työelämän edustajien kanssa oli johtanut siihen, että tietoa, menetelmiä ja näkemyksiä siirtyi työelämästä opetukseen.

Opetuksen eriyttämisen keinojen monipuolistuminen, jopa henkilökohtaistamisen kokeilut olivat luettavissa ”pedagogisiksi käytännön innovaatioiksi”. Asennekehitys oli johtanut opiskelijan arvostamiseen tasa-arvoisena kehittämiskumppanina, jolla saattoi kilpailutoiminnan myötä olla huomattavasti korkeampi ammattitaito kuin opettajalla.

– Kilpailutoiminnan suotuisa vaikutus on ulottunut opetuksen tasoon ja oppimistuloksiin asti, Hannu Immonen toteaa.

Suotuisat vaikutukset ulottuvat opetukseen ja oppimistuloksiin

Kilpailutoiminta on omalta osaltaan myös työntänyt liikkeelle ammatillisten oppilaitosten kansainvälistymistä. Ammattitaidon MM-kilpailuihin (WSC) osallistuneet opettajat ovat voineet solmia arvokkaita kontakteja ja verkottua parhaimmaksi katsomallaan tavalla. Eurooppalaisten yhteistyökumppanien kanssa on voitu lähteä yhdessä pohtimaan muun muassa ammatillisten tutkintojen sisältöjä ja opiskelijan osaamisen arviointitapoja.

Taitaja-kilpailun järjestäjälle tapahtuma merkitsee piristysruisketta monella tasolla. Turun ammatti-instituutin tekniikan tulosalueen rehtorin **Hannu Immosen** mukaan tuleva kilpailu näkyy kaikessa järjestävän oppilaitoksen toiminnassa jo edeltävän vuoden aikana. Suotuisa vaikutus on ulottunut opetuksen tasoon ja oppimistuloksiin asti.

– Väitän, että kärkiopiskelijoiden esi-
merkki ja heidän tukemisensa kilpailu-
toiminnan kautta väistämättä nostaa
koko opiskelijaikäluokan tasoa, toteaa
Suomen toisena teknisenä delegaattina
WSI:ssä toimiva Immonen, jolla on
myös valmennustaustaa.

Taitaja-kilpailut ovat Immosen mielestä kerta kerran jälkeen paisuneet yhä suurempiin mittasuhteisiin. Tapahtuma onkin nykyisiltä järjestelyiltään jo niin vaativa, etteivät pienet koulutuksenjärjestäjät voi yksinään sellaisia rakentaa.

Skills Finlandin toiminnanjohtaja **Eija Alhojärvi** kertoo, että Taitaja-kisojen järjestelyoikeuksia on hakenut useampina vuosina enemmän kuin yksi hakija. On syntynyt jopa kilpailua.

Eija Alhojärven mukaan Skills Finland on toiminnassaan pyrkinyt aina toteuttamaan kansallisia tavoitteita. Kytännät ammatillisen koulutuksen kehittämiseen tulevat jatkossa syvenemään entisestään.

– Taitajan alkuvuosina jouduttiin etsimään järjestäjiä. Nykyään Taitaja-kilpailua arvostetaan merkittävänä alueellisenä tapahtumana. Vaikka se on työläs järjestää, halukkaita aina löytyy.

– Useat koulutuksenjärjestäjät ovat todenneet, että kymmenen vuotta on se aika, minkä jälkeen tapahtuma pitää järjestää uudestaan, jotta hyödyt taas kertaantuvat. Nyt onkin selkeästi nähtävissä ensimmäisten kisajärjestäjien kiinnostuksen herääminen uudelleen, Alhojärvi toteaa.

WorldSkills International

WSI (WorldSkills International), aiemmin IVTO (International Vocational Training Organisation) on taloudellista voittoa tuottamaton organisaatio, jossa kutakin jäsenmaata edustaa sen maan ammatillisen koulutuksen kehityksestä vastuussa oleva yksityinen tai julkinen organisaatio.

Suomea järjestössä edusti 1990-luvun alkuun asti AKH, jonka lakkauttamisen jälkeen tehtävä siirtyi OPH:n kautta Skills Finland ry:lle.

Maailmanlaajuinen kilpailutoiminta auttaa tehokkaasti vertailemaan eri puolilla maailmaa annettavaa ammatillista koulutusta ja siinä saavutettuja

tuloksia. Kilpailutoiminta on myös keino rohkaista nuorten ammattilaisien vaihtotoimintaa jäsenmaiden kesken.

Näkyvin osa WSI:n toimintaa ovat leet joka toinen vuosi järjestettävät ammattitaidon MM-kisat (WorldSkills Competition, WSC). Suomi liittyi IVTO:oon vuonna 1988 ja osallistui MM-tason kilpailuihin ensimmäistä kertaa vuonna 1989 Birminghamissa. Suomi järjesti Helsingissä vuonna 2005 WSC-kisat, joita on sanottu parhaiksi kisoiksi kautta aikojen. Vuodesta 2008 lähtien on järjestetty laajemmalla mittakaavalla myös EuroSkills-kisoja.

Joensuun Taitaja-kisa oli koko maakunnan yhteinen ponnistus

Vuoden 2007 Taitaja-tapahtuma järjestettiin Joensuussa. Taitaja 2007 -kilpailuissa, Taitaja 9 -tapahtumassa ja Oppia ja työtä -messuilla vieraili kolmen päivän aikana 35 000 kävijää. Järjestäjänä toimineen Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymän (PKKY) johtaja Ilkka Pirskanen kertoo, että tapahtumaan liittyneiden EU-rahoitteisten hankkeiden avulla tuotiin esille maakunnan vahvuuksia ja pohjoiskarjalaista yritysosaamista.

- Samalla markkinoitiin alueen ammatillista koulutusosaamista valtakunnan tasolla ennen tapahtumaa ja tapahtuman aikana.

Taitaja-tapahtuma kokosi hienolla ta-

Kuva: Tarmo Sotikoff

Ilkka Pirskasen mukaan PKKY:n opiskelijoista satakunta osallistuu vuosittain kilpailutoimintaan.

valla koko maakunnan yhteiseen ponnistukseen. Yritysyhteistyökumppanit, eri koulutusorganisaatiot, Pohjois-Karjalan kunnat ja Joensuun kaupunki ottivat sen omakseen.

PKKY:n oppilaitoksista osallistuu Taitaja-loppukilpailuihin vuosittain 25–30 nuorta. Merkittävintä on, että joka vuosi saadaan satakunta opiskelijaa osallistumaan jonkinlaiseen karsintakilpailuun.

- Näin se toimintapohja on riittävän leveä, jotta sillä on konkreettista vaikutusta ammatillisen koulutuksen laatuun, Pirskanen selittää.

Joensuulaiset tyrmäävät aika ajoin esiin nousevan vaatimuksen siitä, että Taitaja-kilpailutehtäviä tulisi vaikeuttaa kilpailusuoritusten välisten erojen synnyttämiseksi.

- Jotta kilpailutoiminnasta saataisiin se koulutuksen laatuun kohdistuva hyöty irti, tehtävät tulee säilyttää vaikeusasteeltaan sellaisina, että ne eivät edellytä erillistä valmentautumista.

Koulutuskuntayhtymä on menestynyt Taitaja-kilpailuissa erinomaisesti. Neljä kertaa PKKY on kisamenestyksellä arvioiden ollut maan paras koulutuksenjärjestäjä. Pohjois-Karjalassa tullaan jatkossakin panostamaan ammatilliseen koulutukseen. Siinä työssä kilpailutoiminta on hyvä työkalu.

- Hyvälaatuisen ja riittävän työvoiman saatavuus pysyy kilpailuetuna tämän alueen työnantajille. Se lisää alueemme vetovoimaa sellaisenkin yrittäjän silmissä, joka juuri harkitsee sijoittumisvaihtoehtoja perustaessaan tai laajentaessaan yritystä.

Yhteistyöryitykset haluavat pidempiaikaisia sopimuksia

Eija Alhojärven mukaan Taitaja-tapahtumaan osallistuu tätä nykyä tavalla tai toisella yli 400 yhteistyökumppania, joista merkittävä osa jatkaa yhteistyötä myös seuraaviin kisoihin. Taitaja-kisoihin on useimmiten helppo saada yhteistyökumppaneita mukaan.

Joensuun Taitaja-tapahtumasta lähtien muutettiin konseptia sillä tavalla, että Skills Finland otti vastuulleen hankkia Taitaja-pääyhteistyökumppanit kuhunkin tapahtumaan, jolloin tapahtuman järjestäjälle jäi hankittaviksi laji- ja lajiperhekohtaiset kumppanit.

- Se oli yritysten oma toive, sillä ne halusivat toiminnalleen jatkuvuutta ja pidempiaikaisia sopimuksia, Alhojärvi toteaa.

Abloy Oy:n Joensuun tehdas on Pohjois-Karjalan suurimpia teollisuustyönantajia. Se työllistää paikkakunnalla noin 850 ihmistä. Tehtaan liiketoimintayksikön johtaja **Jouni Pitko** kertoo heillä olleen vahvoja syitä lähteä pääyhteistyökumppaniksi Joensuun Taitaja-tapahtumaan.

Abloyn Suomen yksiköistä on vuoteen 2012 mennessä jäämässä eläkkeelle noin 150 työntekijää. Yhtiö on pyrkinyt ratkaisemaan tulevaa työvoimapulaa toimenpiteillä ja ohjelmilla, jotka ovat kohdistuneet toisaalta ikääntyviin työntekijöihin ja toisaalta ammatillisia opintoja suorittaviin nuoriin.

- Abloy sai Taitaja-tapahtuman aikana hyvin näkemyttä niin lehdissä kuin te

– Kilpailutausta on nuorelle vahva meriitti, koska tiedämme hänen käyneen kovan seulan läpi, Jouni Pitko sanoo.

levisiossa ja radiossakin. Positiivisen imagomme välittämisen lisäksi meille oli tärkeää saada oikea viesti perille myös meidän omassa sisäisessä viestinnässämme.

– Halusimme henkilökuntamme ymmärtävän, että meidän on katsottava nuorisoa eri tavalla kuin aikaisemmin. Kun sijoitamme nuorten hyvinvointiin nyt, samalla vahvistamme oman organisaatiomme selkärankaa tulevaisuudessa.

Pitkon mielestä suomalaisessa työelämässä tullaan aina tarvitsemaan huippuosaajia. Mutta huippuosaajaksi kehittyminen on aina pitkä prosessi.

– Opiskelun kautta saadaan perusvalmiudet, joita lähdetään työssäoppimalla hiomaan. Työelämässä kohdattavien ongelmien ratkaiseminen kasvattaa nuorta kohti yhä täydellisempää osaamista.

– Jos nuorella on kilpailutaustaa, se on vahva meriitti, koska tiedämme hänen käyneen kovan seulan läpi. Kysymys ei ole vain osaamisesta, vaan myös henkisestä kantista. Voimme olla varmoja, että tällainen kaveri tulee pärjäämään missä tahansa.

Markku Tasala